

Информационная экономика / Мельник Л. Г. — Сумы: Унив. кн., 2003. — 284 с. 5. Соціологія: терміни, поняття, персоналії: навч. словник-довідник / За заг. ред. В. М. Пічі. 2-ге вид., стер. — Львів: Новий світ, 2004. — 480 с. 6. Філіпенко А. Структура сучасного економічного дискурсу / А. Філіпенко // Економіка України. — 1996. — №8. — С. 26–35. 7. Філіпенко А. С. Цивілізаційні виміри економічного розвитку / Філіпенко А. С. — К., 2002. — 190 с. 8. Холод Н. Світовий досвід застосування мінімальної заробітної плати для регулювання доходів населення / Н. Холод // Україна: аспекти праці, 2008. — № 7. — С. 46–51.

ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ И ФИНАНСОВОЕ СТИМУЛИРОВАНИЕ ЕГО РАЗВИТИЯ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Исследованы основные теоретические подходы к определению сущности человеческого потенциала. Впервые обосновано содержание и структуру человеческого интеллектуального потенциала экономики Украины и необходимость финансового стимулирования его развития.

HUMAN POTENTIAL AND FINANCIAL STIMULATION OF HIS DEVELOPMENT IS IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION

The main theoretical approaches to defining the essence of human potential. First reasonably content and structure of human intellectual potential of Ukraine's economy and the need for financial incentives for its development.

Стаття надійшла 12.04.11

УДК 330.47

А. М. Штангрет

Українська академія друкарства

КОМП'ЮТЕРНІ МЕРЕЖІ ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ

Розглядається та характеризується можливість використання в Україні комп'ютерних мереж для отримання інформації.

Інформація, комп'ютер, мережа, Інтернет

Кожна людина з моменту появи на світ прагне пізнати навколишнє середовище як для свого розвитку, так і для захисту, тобто для виживання. Джерелом цього пізнання є інформація, наявна в оточенні (рис. 1). У процесі розвитку людства відбулися суттєві зміни щодо можливостей одержання інформації. Якщо на світанку зародження суспільства це були органи чуття (зір, дотик і т.д.), а також, у певній мірі, спілкування, то у подальшому, із зародженням писемності, на допомогу прийшла друкована книга. Сучасні досягнення в електроніці і засобах зв'язку розширили можливості своєчасного отримання будь-якої інформації, але разом з тим породили проблему її надлишку: при швидкому розповсюдженні вона не структуризована і не завжди об'єктивна.

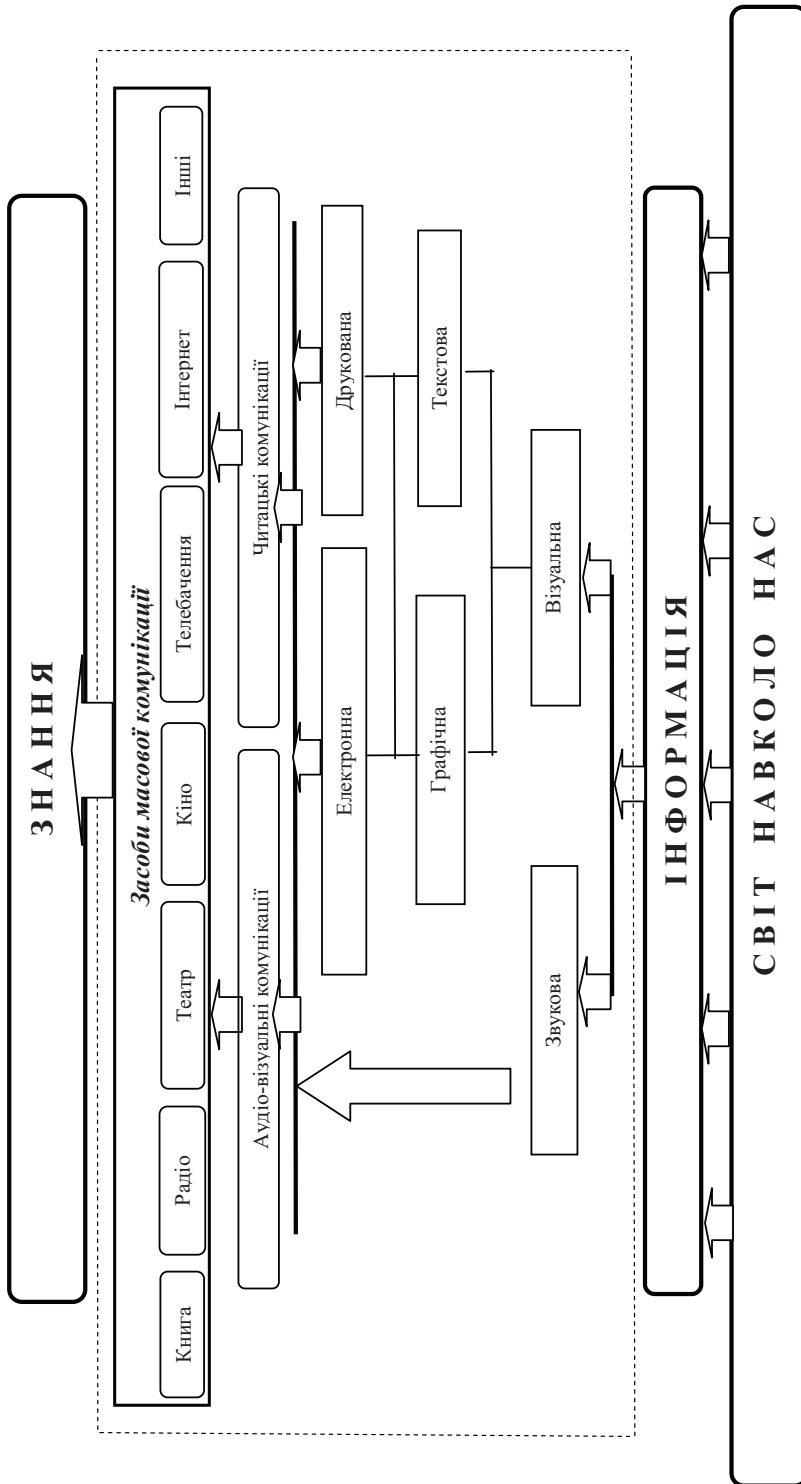

Рис. 1. Процес отримання знань про навколишній світ

Сучасні реалії розвитку суспільства ставлять на перший план знання як найважливіший ресурс і можливість подальшого існування людства за умов обмеження природних ресурсів. Процес отримання знань з усієї сукупності інформації безпосередньо включає її надходження через засоби масової комунікації. Суть масової комунікації полягає в доцільно організованому систематичному поширенні особливим чином підготовленої інформації серед розосереджених аудиторій із застосуванням технічних засобів. Такими технічними засобами, що опосередковують зв'язок комунікатора та його аудиторії, є поліграфія, радіо, телебачення, кіно, Інтернет та ін.

Приділити увагу всім засобам масової комунікації технічно складно, тому в цій статті зосереджено увагу лише на сучасних електронних джерелах інформації, зокрема на комп'ютерних мережах.

Незважаючи на важливість розвитку новітніх інформаційних технологій та їх суттєвий вплив на соціальне середовище, публікацій, які порушують проблеми поширення й ефективності використання електронних джерел інформації, в Україні надзвичайно мало. Окремі аспекти з цього питання в своїх працях досліджували науковці В. Геєць, А. Гальчинський, М. Згуровський, С. Ляшенко, Л. Мельник, Н. Паніна, В. Пархоменко, Є. Семенюк, А. Чухно. Однак фактично відсутні комплексні дослідження стосовно можливості отримання необхідної інформації, у т.ч. і через електронні носії.

Метою нашої статті є характеристика наявності та можливостей використання сучасних інформаційних технологій для одержання необхідної інформації.

Характерною особливістю сьогодення є поява інноваційних засобів інформаційного обміну та розвиток мережних інформаційних технологій. Щороку зростає кількість користувачів Інтернет, глобальних off-line FTN-мереж (приміром, FIDOnet), комерційних галузевих інформаційних мереж (наприклад, Relcom), on-line web-сторінок, телеконференцій, електронної пошти тощо. Масовість і поширеність цих процесів дозволяє охарактеризувати їх як певну «інформаційну революцію», що знаменує нову добу, яка: змінює способи формування, організації й поширення інформації; створює нові форми відносин, у тому числі між соціальними суб'єктами; впливає на всі сфери життя суспільства (політику, економіку, культуру тощо); забезпечує найширший спектр інформаційної бази; відкриває можливості активного, практично необмеженого, пошуку необхідної інформації. Тобто, нинішнє соціальне середовище людини щоразу все більше формується під впливом новітніх інформаційних технологій, а доступ до інформації стає критерієм високорозвинутого суспільства.

Україна, прагнучи приєднатися та зайняти належне місце в світовій спільноті, стала відкритою для мережних інформаційних технологій, які вже сьогодні завдяки технічним і соціальним особливостям трансформують сучасне сприйняття світу нашими громадянами, змінюють логіку відносин та ін. Для визначення можливості українців повноцінно використовувати світові інформаційні ресурси потрібно вирішити такі завдання:

охарактеризувати рівень комп'ютеризації життя пересічного мешканця України;

визначити рівень доступу до новітніх інформаційних технологій;
виявити основні цілі використання Інтернет.

Наше дослідження базується на даних щорічного всеукраїнського соціологічного моніторингу Інституту соціології НАН України [5], проекту «Україна в світі. Цікава статистика», проведеного за підтримки Фонду Конрада Аденауера в Україні [7], і матеріалах про стан та розвиток інформатизації в Україні за 2009 рік [1], що в сукупності дало змогу простежити процеси зміни інформатизаційної ситуації в країні загалом і проаналізувати не лише кількісну, а й якісну динаміку використання сучасних електронних джерел інформації.

Перш ніж відобразити результати вивчення можливості та рівня використання сучасних комп'ютерних мереж, приділимо увагу рівневі самої комп'ютеризації. Так, результати досліджень Інституту соціології засвідчують поступове збільшення кількості користувачів комп'ютерними технологіями (табл. 1).

Таблиця 1

**Розподіл (у процентах) відповідей респондентів на запитання
«Чи вмієте Ви користуватися комп'ютером?» (2002–2006 рр.)**

Варіант відповіді	2002	2003	2004	2005	2006
Не вмію і ніколи не користуюся	79,8	77,7	74,6	70,6	64,9
Умію працювати на комп'ютері, іноді користуюся	13,3	15,3	17,8	21,0	25,2
Постійно використовую в роботі	4,4	4,8	6,3	6,8	9,0
Інше	2,1	1,9	1,2	1,6	0,9
Не відповіли	0,4	0,2	—	—	—

Якщо у 2002 р. на свою спроможність працювати на комп'ютері вказувало 17,7% опитаних, то упродовж наступних чотирьох років частка осіб, так чи інакше обізнаних з комп'ютером, зросла майже вдвічі й становила в 2006 р. 34,2%.

Попри зазначену позитивну динаміку, доцільно згадати і про те, що в розвинутих країнах сьогодні 70–90% населення вільно щоденно користуються комп'ютерною технікою щодня і не лише для виконання службових обов'язків, тобто рівень використання сучасних засобів обробки інформації в нашій країні на порядок нижчий. Зазначене частково спричинено тим фактом, що персональний комп'ютер для більшості українців нині ще не став необхідним елементом у повсякденному житті, а сприймається як щось дороге й не варте уваги. Так, згідно з офіційними статистичними даними [6], лише у 22 зі 100 домогосподарств є комп'ютери (табл. 2).

Показовим для якісної характеристики користувачів комп'ютерними технологіями, безперечно, є їх вікові характеристики. Результати моніторингу [5] засвідчують, що в межах досліджуваного періоду середній вік українських громадян, які «не вміють і ніколи не користуються комп'ютером», становить 50,1 року, тих, хто «вміє працювати на комп'ютері й іноді користується» ним, — 32,3 року,

а тих, хто «постійно використовує в роботі», — 33,4 року. Це підтверджує тезу, що комп'ютерні технології активніше засвоює молодь. Саме в молодших вікових групах зафіксовано найактивніше освоєння комп'ютерних технологій (рис. 2).

Таблиця 2

Наявність у домогосподарствах окремих товарів тривалого користування (у середньому на 100 домогосподарств, шт.)

Товар	2006 р.	2008 р.
Телевізори кольорові	96	107
Телевізори чорно-білі	12	6
Відеомагнітофони	21	21
Відеокамери	3	5
Магнітофони	27	20
Комп'ютери	12	22
Мобільні телефони	81	149

Утім, зазначимо, що позитивна динаміка в опануванні комп'ютерних технологій спостерігається практично в усіх вікових групах, що безперечно свідчить про позитивні зміни в контексті залучення новітніх інформаційних технологій в українському суспільстві.

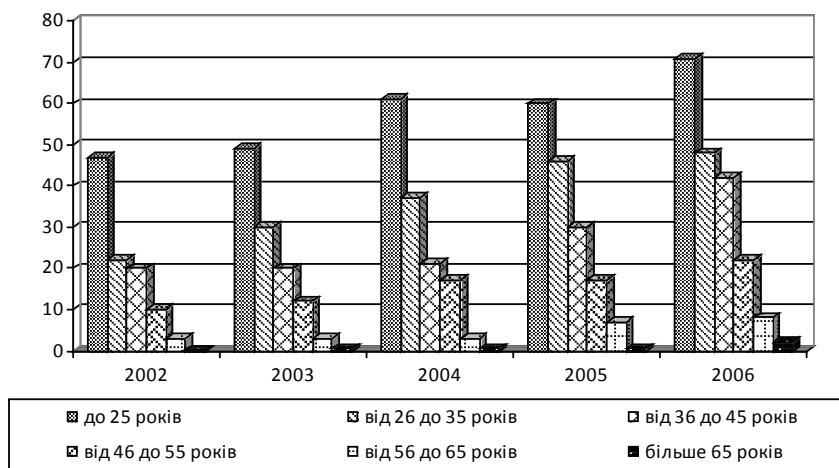

Рис. 2. Розподіл (у процентах) користувачів комп'ютером у різних вікових групах

Безумовно, респондентів, які вміють працювати на комп'ютері, значно більше серед жителів столиці й мешканців великих міст країни. Разом з тим позитивну динаміку зростання числа осіб, у тій чи іншій мірі ознайомих з комп'ютером, маємо не тільки у великих містах, а й у маленьких містечках

і сільській місцевості. Так, частка користувачів комп'ютерними технологіями в сільській місцевості в 2006 р. становила 17,8% (у 2002-му — 6,2%), у невеликих містах — 40,1% (у 2002-му — 19,0%), у великих містах — 40,9% (у 2002-му — 24,8%), у Києві — 56,7 і 36% відповідно.

До того ж наявність сьогодні комп'ютера не засвідчує високого рівня розвитку інформаційного простору. Саме до такого висновку можна дійти за результатами опитування, яке провів Інститут соціології: адже більшість користувачів комп'ютером зазначила, що працюють на комп'ютері або відпочивають біля ПК: слухають музику, дивляться фільми тощо (табл. 3).

Таблиця 3

**Розподіл відповідей респондентів на запитання
«З якою метою Ви використовуєте комп'ютер?»***

Варіант відповіді	Процент
Моя робота пов'язана з виконанням виробничих завдань	43,7
Часто виконую навчальні завдання	24,3
Часто слухаю музику, дивлюся фільми	42,9
Часто граю в комп'ютерні ігри	33,9
Часто читаю електронні тексти (книжки, енциклопедії)	10,8
Моє хобі малювати, редагувати фотографії тощо	7,9
Підробляю (друкую на замовлення, переписую інформацію на компакт-диски тощо)	5,6
Користуюся Інтернетом	32,0
Інше	2,1

* Сума відповідей не дорівнює 100%, бо респондент міг обрати кілька варіантів відомості.

Майже 32% респондентів відмітили, що за допомогою комп'ютера користуються Інтернетом. Саме обізнаність з комп'ютерними технологіями, володіння комп'ютером зумовлюють сьогодні можливість включення в сучасний інформаційний простір і залучення до весвітньої мережі Інтернет. Результати моніторингу фіксують поступове зростання кількості українських користувачів Інтернетом. Так, до середини 2002 р. в Україні їх було близько 1,7 млн (3,7% населення), з яких близько 750 тис. користувалося мережею регулярно (1,5% населення); у першому півріччі 2005 р. цей сегмент становив 5 млн 900 тис. користувачів; на початок 2008 р. українська інтернет-аудиторія нараховувала понад 10 млн користувачів (рис. 3), з них кількість абонентів широкосмугового доступу, за експертними даними, складає близько 1,5 млн [1].

Хоча, якщо ці результати порівняти з іншими країнами, то вони є критично низькими (рис. 4) [4; 7].

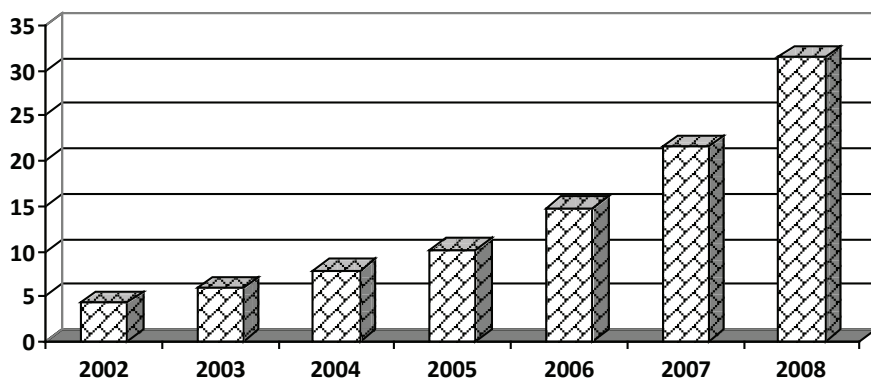

Рис. 3. Розподіл (у процентах) користувачів Інтернетом в Україні (2002–2008 рр.)

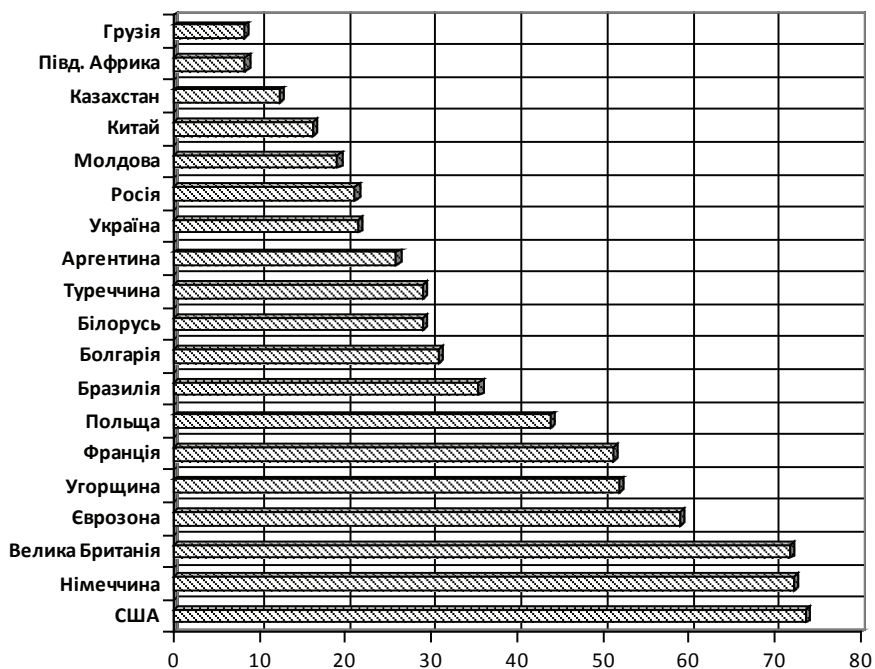

Рис. 4. Кількість Інтернет-користувачів у 2007 році (на 100 осіб)

Якщо до 2006 р. саме робоче місце залишалося основним джерелом доступу до всесвітньої мережі для більшості українських користувачів Інтернетом, то нині маємо певні зміни (табл. 4).

За даними табл. 4 стає очевидним, що Інтернет приходить у дім українських громадян. Результати дослідження свідчать, що постійно зменшується група респондентів, які зазначають, що не мають потреби в користуванні Інтернетом, і їх частка в подальшому досить висока.

Таблиця 4

**Відповіді (у процентах) респондентів на запитання
«Чи користуєтеся Ви Інтернетом?» (2002–2006 рр.)**

Варіант відповіді	2002	2003	2004	2005	2006
Не маю потреби і ніколи не користуюся	80,7	81,8	83,1	80,7	74,3
Маю потребу, але не маю можливостей	13,0	12,1	9,1	9,3	10,7
Користуюся вдома	1,1	1,3	2,5	3,4	6,9
Користуюся на роботі	2,6	2,9	3,3	4,0	5,3
Користуюся в інтернет-кафе, у комп'ютерному клубі тощо	1,5	2,4	3,0	3,7	3,8
Не відповіли	2,4	0,4	—	—	—

Дослідження різних вікових груп українських користувачів Інтернетом виявило таке (рис. 5).

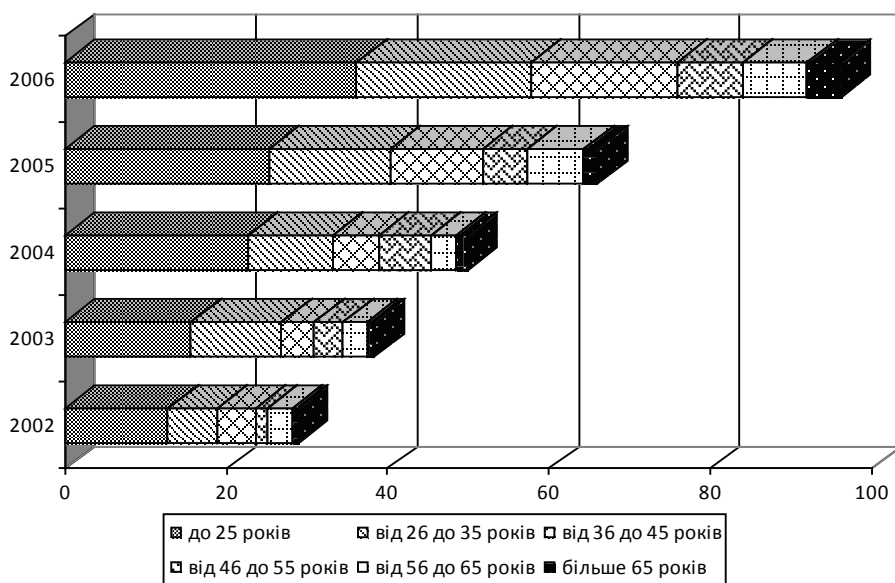

Рис. 5. Розподіл (у процентах) користувачів Інтернетом за віковими групами

Збільшення кількості користувачів Інтернетом спостерігається майже в усіх вікових групах. Однак найактивнішою залишається молодіжна вікова група. Так, у віковій групі до 25 років частка користувачів Інтернетом у 2006 р. порівняно з 2002-им збільшилася на 23,8%, у віковій групі від 25 до 35 років — на 15,4%, у віковій групі від 36 до 45 років — на 13,4%. Причому у 2006 р. маємо досить істотне збільшення кількості користувачів Інтернетом практично в усіх вікових групах порівняно з попередніми роками.

Лідером за кількістю користувачів є київський регіон (6 549 283 або 58,89% від загального числа користувачів), далі йдуть Одеса (6,85%), Дніпропетровськ (5,32%), Донецьк (5,02%), Харків (4,70%) і Львів (3,12%). У решті регіонів — 10,28% користувачів. Найменше користувачів інтернет-мережі зафіксовано в Житомирській (0,25%), Чернівецькій (0,22%) і Волинській (0,11%) областях [1; 8]. До того ж результати дослідження свідчать про збільшення кількості користувачів Інтернетом як у великих містах України, так і в невеликих містечках і навіть у сільській місцевості. Так, частка користувачів серед жителів невеликих міст протягом п'яти років зросла більш як утричі — у 2002 р. становила 3,9%, а в 2006-му — 14,7%. Водночас у 2002 р. зафіксовано практично відсутність користувачів Інтернетом (0,7%) серед сільських жителів, хоча їх частка у 2006-му зросла до 5,2%. Найбільше користувачів Інтернетом сьогодні в Києві: у 2006 р. їх нараховувалося 37,5% від загального числа жителів столиці.

За даними моніторингу Інституту соціології, сьогодні трохи більше ніж половина користувачів Інтернетом в Україні мають можливість і потребу відвідувати його менш-більш регулярно. Так, 2004 р. їх налічувалося 52,5%; 30,5% — користувалися E-mail упродовж останніх 30 днів (у 2006 р. 44,4 та 29% відповідно). З громадян країни, які регулярно відвідують Інтернет, за результатами дослідження 2004 р., основна частина припадає на користувачів мережею удома (71,1%), на роботі (55,9%), в інтернет-кафе, комп'ютерному клубі (37,7%). Таким чином, можна відзначити, що саме наявність домашнього комп'ютера, підключеного до всесвітньої мережі, є сьогодні одним з вагомих чинників, який сприяє інтенсифікації процесу користування Інтернетом. Крім того, це пов'язано з високим рівнем володіння комп'ютерними технологіями взагалі: так, серед тих, хто користувався Інтернетом упродовж останнього місяця, 63,7% респондентів указали, що постійно використовують комп'ютер у роботі.

Отримані результати, що демонструють певне зростання інтенсивності користування мережею Інтернет в сучасному українському суспільстві, є позитивним показником розгортання процесів інформатизації соціального простору України і широкого використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій пересічними громадянами.

Наступним кроком дослідження стало виявлення мотивів використання Інтернет різними верствами населення. За результатами проведеного опитування [5], першою чергою використовують Інтернет для «пошуку інформації для навчання/підвищення кваліфікації» та «пошуку інформації на теми, які цікавлять (кулінарія, автомобілі, садівництво, спорт, живопис, гумор тощо)». Крім того, молодь використовують Інтернет для «знайомства з останніми новинами, поточною інформацією» (табл. 5). Таким чином, можна зазначити, що Інтернет сьогодні стає надійним помічником сучасної молоді для миттєвого отримання потрібної інформації, значно полегшуючи пошук. Саме необмежені інформаційні можливості всесвітньої мережі Інтернет привертають українських громадян. Підтвердженням висловленої тези можуть бути і дані табл. 6.

Таблиця 5

**Розподіл відповідей (у процентах) на запитання
«З якою метою Ви використовуєте Інтернет?» серед тих респондентів,
які зазначили, що користуються Інтернетом***

Пропонований варіант	Загалом по Україні N = 293	Молодь N = 219	Дорослі N = 74
Знайомлюся з останніми новинами, поточною інформацією	38,8	37,9	40,5
Шукаю інформацію для навчання/підвищення кваліфікації	36,5	40,7	28,4
«Блукаю» по мережі	20,5	23,4	14,9
Спілкуюся в чатах, ІС	16,4	20,0	9,5
Беру участь у форумах, конференціях	7,8	6,9	9,5
Надсилаю повідомлення електронною поштою	28,3	26,9	31,1
Шукаю інформацію, потрібну для виконання професійних обов'язків	35,6	35,9	35,1
Знаходжу і читаю/переписую в свою електронну бібліотеку художні книжки	6,4	6,9	5,4
Шукаю інформацію на теми, які мене цікавлять (кулінарія, автомобілі, садівництво, спорт, живопис, гумор тощо)	33,8	38,6	24,3
Знаходжу і слухаю/переписую музику, фільми	22,4	26,9	13,5
Підробляю (створюю сайти на замовлення, поширюю рекламу тощо)	2,3	2,8	1,4
Шукаю інформацію про товари/послуги	14,2	14,5	13,5
Роблю покупки он-лайн	2,7	3,4	1,4
Інше (напишіть)	2,7	2,8	2,7

* Сума відповідей не дорівнює 100%, бо респондент міг обрати кілька варіантів відповіді.

Таблиця 6

**Розподіл відповідей (у процентах) на запитання
«З яких джерел Ви переважно отримуєте поточну інформацію?»
серед молоді та дорослого населення України***

Варіант відповіді	Загалом по Україні	Молодь	Дорослі
Газети, журнали	61,8	53,7	65,9
Радіо	32,9	26,3	36,2
Телебачення	92,4	92,6	92,4
Інтернет	5,1	10,9	2,1
Друзі, знайомі	42,2	49,3	38,6
Колеги по роботі	14,7	16,2	14,0

* Сума відповідей не дорівнює 100%, бо респондент міг обрати кілька варіантів відповіді.

І хоча безперечним лідером серед джерел одержання поточної інформації в усіх громадян залишається телебачення (табл. 6), 10,9% молоді новітні відомості про події в країні й світі отримують здебільшого через Інтернет.

Результати дослідження засвідчують, що дорослі громадяни країни нині практично не розглядають Інтернет як джерело одержання поточної інформації. Вони віддають перевагу йому перед такими джерелами, як «радіо» і «колеги по роботі». Для молодих користувачів Інтернет у даному випадку значно поступається лише такому безапеляційному сьогодні лідеру серед джерел, як телебачення. Зауважимо, однак, що частка респондентів, які називають телебачення джерелом отримання поточної інформації, у цій групі дещо нижча, ніж в інших.

Насамкінець, варто взяти до уваги ще кілька важливих аспектів щодо отримання знань з електронних джерел. Зокрема те, що, як стверджує російський дослідник В. Д. Іванов, «у сучасну епоху інформація — це комунікація, яка спонукає до дії» [3], а за висловлюванням А. Земскова, «... у глобальній мережі Інтернет не створюється жодного знання, але багаторазово зростають можливості здійснення комунікацій» [2]. Хорошою ілюстрацією цього є перелік найпопулярніших на початку 2000-х рр. серед європейців інтернет-додатків (табл. 7), що не суперечить даним по Україні.

Таблиця 7

**Перелік найпопулярніших додатків і послуг
(у процентах від числа опитаних інтернет-користувачів)**

Електронна пошта	69
Навчальні та освітні програми	47
Інформація про продукти та товари	47
Завантаження вільно поширюваного програмного забезпечення	43
Спорт і відпочинок	42
Планування канікул і відпусток	38
Новини	31
Комп'ютерні ігри	28
Дистанційне банківське обслуговування	25
Пошук роботи	23
Медична інформація	23
Прослуховування музики чи радіопередач	21
Звернення до місцевої влади	19
Відвідування музеїв	18
Взаємодія з урядом	15
Купівля книг	14
Купівля CD-ROM	14
Створення власних сайтів	11
Політичні партії	10
Телефонні дзвінки	9

Отже, підсумовуючи результати проведеного дослідження, доцільно ще раз підкреслити, що:

рівень використання українцями як комп'ютерної техніки, так і сучасних інформаційних технологій, попри позитивну динаміку, залишається критично низьким;

найактивніше інформацію з електронних джерел отримують молоді громадяни країни;

використання Інтернету сьогодні не так сприяє зростанню рівня знань, як спричиняє отримання не завжди корисної та потрібної інформації.

1. Доповідь про стан та розвиток інформатизації в Україні за 2009 рік [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України ; Доповідь від 25.09.2009 р. — Режим доступу : [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua). 2. Земсков А. И. Электронные библиотеки : учеб. / А. И. Земсков, Я. Л. Шрайберг. — М. : Либерия, 2003. — 352 с. 3. Иванов Д. В. Виртуализация общества: Версия 2.0 : моногр. / Д. В. Иванов. — СПб. : Петербург: востоковедение, 2002. — 224 с. 4. Новий курс: реформи в Україні. 2010–2015. Нац. доп. ; за заг. ред. В. М. Гейця [та ін.]. — К.: НВЦ НБУВ, 2010. — 232 с. 5. Панина Н. Украинское общество 1994–2006 : Год перелома : социол. мониторинг [Электронный ресурс] / Н. Панина. — К. : Ин-т социологии НАНУ, 2005. — 149 с. — Режим доступу : [http:// www.i-soc.com.ua/institute/](http://www.i-soc.com.ua/institute/). 6. Статистичний щорічник України за 2009 рік ; за ред. О. Г. Осауленка. — Держкомстат України. — К. : Техніка, 2010. — 566 с. 7. Україна в світі. Цікава статистика [Електронний ресурс] / Фонд Конрада Аденауера. — К. — 2010. — Режим доступу : [http:// www.kas.de/ukraine/ukr/publications](http://www.kas.de/ukraine/ukr/publications). 8. Україна в 2008 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку: моногр. ; за заг. ред. Ю. Г. Рубана. — К.: НІСД, 2008. — 744 с.

КОМПЬЮТЕРНЫЕ СЕТИ КАК ИСТОЧНИК ИНФОРМАЦИИ В УКРАИНЕ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ

Рассматривается и характеризуется возможность использования в Украине компьютерных сетей для получения информации.

COMPUTER NETWORKS AS INFORMATION GENERATOR ARE IN UKRAINE: THE MODERN STATE AND TENDENCIES

Is Examined and characterized possibility of the use in Ukraine of computer networks for the receipt of information.

Стаття надійшла 28.02.11

УДК 336.711

У. М. Ніконенко

Українська академія друкарства

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ НБУ

Проведено аналіз основних показників монетарного розвитку України й обґрунтовано необхідність зміни монетарного режиму, що дасть змогу стабілізувати інфляційні очікування й гарантуватиме реалізацію політики стабільності цін.

Монетарна політика, цінова стабільність, інфляція, моделі ARIMA, грошова маса, інституціональні реформи